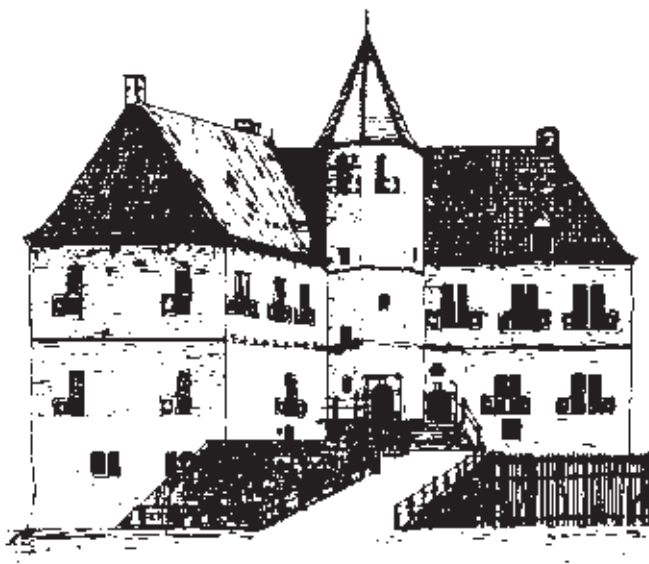


VORDENSE KRONYCK



VERENIGING 'OUD VORDEN'
te Vorden

36° jaargang no. 2, december 2017

VORDENSE KRONYCK

Vordense Kronyck is het verenigingsblad van de oudheidkundige vereniging 'Oud Vorden'. Het stimuleren van de belangstelling voor en verbetering van het inzicht in de geschiedenis van de vroegere gemeente Vorden behoren tot de taken die de vereniging zich ten doel heeft gesteld. Het bevat bijdrages van personen die onderzoek hebben gedaan naar diverse aspecten van de lokale geschiedenis en vervolgens hun bevindingen op schrift hebben gesteld. Daarnaast streeft zij ernaar om zaken van cultuurhistorisch belang, zoals historische bouwwerken, folkloristische gebruiken en het lokale dialect van het Nedersaksisch te behouden.

Vordense Kronyck verschijnt tweemaal per jaar en het bevat zo mogelijk ook artikelen die geschreven zijn in de lokale variant van het Nedersaksisch. Concept-artikelen kunnen worden aangeleverd door zowel leden als niet-leden. De redactie van Vordense Kronyck beslist na overleg met auteur(s) over plaatsing, c.q. eventuele aanpassingen.

Artikelen, of gedeelten daarvan, mogen worden overgenomen onder bronvermelding en met schriftelijke toestemming van de oudheidkundige vereniging 'Oud Vorden'.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap staat open voor een ieder die belangstelling heeft voor of zich op enigerlei wijze verbonden voelt met Vorden en haar geschiedenis. Het lidmaatschapsgeld per jaar bedraagt bij een dubbel lidmaatschap € 27,-, voor een enkel lidmaatschap is dat € 22,-.

De vereniging is opgericht op 30 maart 1981. De vereniging is ANBI-gecertificeerd.

Bestuur

<i>Voorzitter</i>	W. Ruiterkamp	T: 0575 – 55 54 55	E: ruiterkamp.wim@hetnet.nl
<i>Secretaris</i>	mw. A. Menkveld- Wullink	Dorpsstraat 2, 7251 BB Vorden T: 0575 – 55 33 70	E: info@oudvorden.nl
<i>Penningmeester</i>	G. Vlogman	T: 0575 – 55 25 42	E: gerritvlogman@gmail.com
<i>Leden</i>	mw. E. Steeman J.G.M. Berentsen R.J. van Overbeeke J.M. Ilbrink G.H. Vaags	T: 0575 – 55 21 66 T: 0575 – 55 33 68 T: 0575 – 55 14 95 T: 0575 – 55 26 66 T: 06 – 51 38 00 97	E: es.steeman@gmail.com E: info@janberentsen.nl E: rjvanoverbeeke@gmail.com E: rinus.ilbrink@gmail.com E: info@ghvaags.nl
<i>Redactie Vordense Kronyck</i>	J.M. Ilbrink H.C.J. van der Linden	T: 0575 – 55 26 66 T: 0575 – 55 25 87	E: rinus.ilbrink@gmail.com E: hcj.vanderlinden@planet.nl
<i>Ledenadministratie</i>	J.G.M. Berentsen	T: 0575 – 55 33 68	E: info@janberentsen.nl
<i>Oplage</i> <i>ISSN-nummer</i>	350 exemplaren 1383-049X		
<i>Website</i>	www.oudvorden.nl		
<i>Bankrelatie</i>	Rabobank, rekeningnummer/IBAN: NL74 RABO 0366406523, t.n.v. Vereniging 'Oud Vorden'		

oudheidkundige Vereniging
'Oud Vorden'

te Vorden

Vordense Kronyck

36^e jaargang no 2, december 2017

VAN ONZE VEURZITTER

Beste lezers,

Onder 't schrijven van dit veurwoord kreeg ik berich van Gerda Rossel dat ze bie Naturalis in Leiden alle informatie hef e-kregen oaver de prehistorische butte die bie Henk en Miep Graaskamp uut de Grasplas bunt e-kommen. Ze hebt alles können beneumen, zoda'w noe könt naogaon hoe'w de butte könt gaon exposeren. Telle heurt d'r zeker meer oaver.

Veur oe lig weer een nije Kronyck, vol met heel interessante artikelen.

Wim Jansen nemt ons met noar zien jeugdjaoren en zelfs völle jaoren daorveur, bie een uitgebreide wandeling deur de Burgemeister Galléstraote en omgeving. Hee beschrijf de bewoners van ondertussen af-ebrokken en nog bestaonde huuze en ok de anliggende Vordense industrie. Moch ielle nog wat aanvullingen hebben, dan zal Wim dat zeker op pries stellen.

Arnoud Viersen schrijf regelmaotig in onze Kronyck en disse keer is 't een beschrijving van 't leaven van een tamelijk mysterieuze inwoonster van Vorden met een bezondere achtername: Van Stipriaan Luisçius. Zee hef völle met-emaakt in eur leaven en gif daor uting an met gedichten en veural heel mooie schilderijejen van stilleavens. Veur geïnteresseerden is d'r meer informatie via de verschillende voetnoten.

Völle bekender is 't möldersbedrief van Kluvers an de Zutphenseweg, tegenwoordig Van Ark. Geurt Harmsen beschrijf de ontwikkelingen in de familie en in de bedrievigheid in en rondom de mölle.

De Fotocommissie van Old Vorden hef met verscheidene foto's een belangrieke biedrage e-leverd an een buuksken oaver de EMPO fabriek en de betrokken families Emsbroek en in mindere maote Poesse. As ie dit least he'w inmiddels de veurdracht e-had van de schriever van 't buuksken, Theo de Kogel. Een recensie hieroaver vin ie ook in disse Kronyck.

Wieter is d'er völle verenigingsnieuws, zoas korte verslagen van de rondleiding op de Vordense begraafplaatse en excursies naor Doesburg in 't veurjaar en Bredevoort in 't naojaar.

Ens in 't jaor zit 't bestuur met de diverse commissies bie mekare um te heuren wat iedereen zoal dut en te bezien wa'w samen better könt doen. 't Bestuur hecht grote weerde an de commissies en spant zich in um hulp te bieden waor dat neudig is. De verslagen van de commissies en wie d'r in de commissies zit kö'j leazen.

Namens 't bestuur wens ik oelle allemaole goeie kerstdagen en veur 't nije jaor völle heil en zegen.

Wi'j hopt mekare weer tegen te kommen bi'j de niejaorsvesite op 10 januari 2018.

Goed gaon,

Wim Ruiterkamp

DE BURGEMEESTER GALLÉESTRAAT

WIM JANSEN

Op de lijst van Vordense straatnamen neemt de Burgemeester Galléestraat - vroeger Kromme Pad en later Nieuwe Weg geheten - weliswaar een belangrijke plaats in, maar zij behoort zeker niet tot de van oudsher voornaamste transportwegen van ons prachtige dorp.

Daartoe behoren wel de (tegenwoordige) Dorpsstraat, Zutphenseweg, Raadhuisstraat, Nieuwstad en Het Hoge, van oudsher de belangrijkste ‘verkeersaders’ van en door ons dorp.

De verharding van deze wegen is ook nog van vrij recente datum, aangezien de ontsluiting van het dorp Vorden pas heeft plaatsgevonden bij de aanleg van de *Rijksstraatweg van Zutphen naar Winterswijk* tussen 1826 en 1830 (zie Vordense Kronyk 2012-1). Daarvoor waren al deze wegen in de zomer stuwende zandpaden en in de winter enorme modderpoelen. Mede daarom liepen ze over de hoogste gedeelten in en door onze omgeving.

Het Kromme Pad



Het Kromme Pad begin 20e eeuw, foto genomen ongeveer vanaf Visser Mode. In het getoonde huis op deze Ansichtkaart woonde de familie Stapper; het huis is in circa 1954 vervangen, nu Burgemeester Galléestraat 8.

Op de kadasterkaart van 1825 sectie K tweede blad is te zien dat er een pad liep vanaf het centrum van het dorp in noordelijke richting naar de daaraan gelegen vrij hoge landbouwgronden. Ter hoogte van waar nu het pand van smederij Van Ark zich bevindt, boog een pad schuin af naar links en liep naar de Decanie, in die tijd burgemeesterswoning annex boerderij.

Zeer waarschijnlijk hebben honderden dorpsgenoten in die tijd van dit pad gebruik gemaakt om de gemeentesecretarie te bezoeken voor b.v. het aangeven van de geboorte van een kind of het aangeven van het overlijden van een familielid. Burgemeester Johan Hendrik Gallée, tevens ambtenaar der Burgerlijke Stand, hield nl. 'kantoor aan huis' en had daartoe een kamer van zijn huis als secretarie ingericht en verhuurd aan de gemeente. Nu ik dit opschrijf vraag ik mij af of het Kromme Pad daarom soms de naam Burgemeester Galléestraat heeft gekregen, dat zou dan toch wel erg toepasselijk zijn, nietwaar?

Aanleg van de Nieuwe Weg

De verharding van het toenmalige Kromme Pad vond plaats in 1924 en was onderdeel van de aanleg van een verharde weg van Vorden naar Almen. Dit was toen zeker een aangelegenheid op interlokaal niveau, want bij de opening waren notabelen aanwezig uit o.a. Almen, Gorssel en Eefde.



Opening Nieuwe Weg in 1924

De weg kreeg de toepasselijke naam Nieuwe Weg, ook wel eens Nieuwe Stationsweg genoemd, want straatnaambordjes waren toen nog lang niet aan de orde, die kwamen er pas na de oorlog. De weg kreeg toen haar definitieve en trotse naam: Burgemeester Galléestraat, genoemd naar de drie burgemeesters Gallée die achtereenvolgens van vader op zoon ons dorp bestuurden tussen 1798 en 1918. Deze periode werd onderbroken gedurende de jaren 1846-1853 toen Jhr. C.A.E.A. van Panhuijs burgemeester van Vorden was. Deze Jonkheer zal waarschijnlijk niet veel indruk gemaakt hebben want naar hem is er in Vorden nooit een straat vernoemd!

Als enig tastbaar bewijs van herinnering aan de Gallée's bevindt er zich nu op de hoek van de Burgemeester Galléestraat en de Almenseweg een herinneringsmonument met bankjes.



Galléemonument met banken

Kinderköpkes

Als bestrating in 1924 voor de Nieuwe Weg werden geen straatklinkers gebruikt maar de befaamde ‘kinderköpkes’. Wie van u in die tijd ooit aan een straat heeft gewoond met dit soort van bestrating zal nu ongetwijfeld een lampje gaan branden, wat heet, hem/haar zal bijna zeker het klamme zweet uitbreken bij die herinnering! Voor degenen die nooit aan een straat met dit soort ‘aardbekleding’ hebben gewoond zal ik uitleggen wat de problemen zijn/waren.



Kinderköpkes.

Kinderköpkes zijn vierkante, niet al te vlakke keien die, hoe goed ook gelegd, onderling altijd wat oneffenheden vertonen. De wielen van de boerenkarren in de twintiger, dertiger en veertiger jaren waren van hout met daaromheen stalen velgen. Als je met zo'n kar over die kinderköpkes reed gaf dat een enorm geratel, evenals het geluid van de met hoefijzers beslagen paardenbenen.

De Nieuwe Weg verwerkte in die tijd niet alleen het verkeer richting Almen, maar vormde ook de tweede toegangsweg tot een soort industrieterrein in de omgeving van het N.S.-station. Daar waren achtereenvolgens gevestigd de vleeswarenfabriek Poesse-Bosch, de eerste boterfabriek, het N.S.-station met zijn laad- en losperons en varkenswaag. Verder aan de Stationsweg Landbouwcoöperatie De Eendracht en aan de Enkweg Wesselinks Bouwmaterialen en rijwielfabriek EMPO. Dit maakt duidelijk dat er behoorlijk veel ‘leven’ was. Na de bouw in 1929 van een nieuwe boterfabriek werd in het oude pand de borstelfabriek HAVO van Haverkamp gevestigd.

De naast mijn geboortehuis gelegen nieuwe boterfabriek ontving 's winters éénmaal en 's zomers tweemaal per dag de melk van haar leden, aangevoerd in metalen melkbussen op met één of twee paarden bespannen karren. Als de bussen op de heenreis vol waren stonden ze door hun zware gewicht behoorlijk stil, maar op de terugreis waren deze vaak leeg en stonden dan aan één stuk door tegen elkaar aan te rammelen! Om het maar eens in de hedendaagse spreektaal te zeggen: een enorme klere-herrie! Maar ja, wij waren er mee opgegroeid, dus we wisten niet anders.

In de jaren vijftig verschenen er langzamerhand steeds meer platte boerenwagens met luchtbanden. 'Autowagens' noemden de boeren die wagens, geloof ik, aangezien de houten wielen met stalen velgen vervangen waren door onderstellen met autowielen en luchtbanden (zgn. ballonbanden) van de sloop, die zodoende aan een tweede leven begonnen. Toen was het gelukkig grotendeels voorbij met het lawaai, leve de vooruitgang! Nog veel later, bij de herinrichting van de straat, die toen al lang de naam Burgemeester Galléestraat had gekregen, werden de kinderköpkes vervangen door meer 'aanwoner-vriendelijk' materiaal; de kinderköpkes werden gebruikt ter verbetering van de oprijlaan naar kasteel Huize Vorden. Alle prachtige lindebomen hebben toen het loodje gelegd. Er kwamen keurige trottoirs langs de weg in plaats van de eerdere zandstroken, die ik voor ons huis elke zaterdag moest aanharken!

Ja, jeugd van tegenwoordig, lees deze laatste regel gerust nog maar eens een keer over, wij kinderen hadden het vroeger niet zo makkelijk!

Woonstraat-winkelstraat

In het begin van de 20ste eeuw stonden er aan het Kromme Pad nog niet veel woonhuizen, dat kwam pas goed op gang na de verharding in 1924. Al wel stonden er, zoals eerder genoemd, op het laatste gedeelte enkele industriële bedrijven, zoals de vleeswarenfabriek Poesse-Bosch (gebouwd in 1886), de eerste boterfabriek (gebouwd in 1894) en, niet te vergeten, het N.S.-station (gebouwd in 1878).

Dit laatste stuk van de weg was trouwens al veel eerder verhard, zoals op de foto hieronder van de familie Poesse en personeel uit 1903 duidelijk te zien is.



Familie Poesse en personeel voor de fabriek in 1903

Bewoners

Wie woonden er zoal aan de Nieuwe Weg, later Burgemeester Galléestraat?

Hieronder zal ik alle woningen en bewoners beschrijven uit de tijd zoals ik die mij herinner of voor zover ik daarover gegevens heb gevonden.

Van de panden zal ik het huidige adres en huisnummer vermelden, b.v.:

B.G.13 is Burgemeester Galléestraat 13, **H.W.9** is het Wiemelink 9.

B.G.1: We beginnen links, vanuit het centrum gezien, en in het eerste huis woonde in mijn jeugd de familie Schut, in 1947 opgevolgd door de familie Struik. De heer Struik was daarvoor eigenaar geweest van het naastgelegen winkeltje in rookartikelen op de hoek van de Zutphenseweg en werd daarin opgevolgd door het later zeer bekende echtpaar Gerrit en Neeltje Eijerkamp-Lok. De familie Struik werd de nieuwe uitbater van de manufacturenwinkel van Looman tegenover het Gemeentehuis.

Het huis was vermoedelijk gebouwd door de broers Haverkamp, Derk en Garrit. Deze Garrit was in zijn jeugd blind geworden en was toen opgeleid tot borstelmaker, hij had daar in de tuin zijn eerste borstelwerkplaats. Toen in 1930 de nieuwe boterfabriek gebouwd was begonnen de broers Haverkamp in de oude boterfabriek hun HAVO borstelfabriek.



Woning A136 - fam. Grotenhuis-Norde 3 in 1951

Het tweede huis werd bewoond door de familie Albert Grotenhuis die er in 1935 was komen wonen. In 1939 trouwde hun dochter met Johan Norde die er bij-in kwam wonen. Zij kregen één zoon, Johan junior.

Johan senior was chauffeur bij Coöperatie De Eendracht. In zijn vrije tijd trad hij op met de folkloristische dansgroep De Knupdukskes waar hij op humoristische wijze de oude boerendansen

‘aan elkaar praatte’. Ook assisteerde hij de harmonikaspöller door met de ‘rinkelboom’, een stok, versierd met papieren rozen en belletjes, in de maat op de grond te stoten en zodoende het ritme te versterken.

Tevens trok hij er ’s avonds op uit om mensen een verzekering aan te bieden, hij had namelijk een verzekeringsportefeuille. Zoon Johan junior heeft dat verzekeringswerk later voortgezet. In 1950 werd hun huis in goed overleg verkocht aan de naastgelegen manufacturenwinkelier Visser die zijn zaak graag wilde uitbreiden en werd er aan de overkant van de weg een gloednieuwe woning gebouwd.



H.W. Visser - de oprichter

B.G.9: Zoals gezegd was het volgende pand van manufacturier Visser, tegenwoordig bekend als Visser Mode.

Hendrik Visser bouwde hier in 1927 een moderne winkel in manufacturen en confectiegoederen. Het winkeloppervlak bedroeg toen 10 x 10 meter, voor die tijd een behoorlijk grote ruimte!

Het echtpaar Visser kreeg drie dochters waarvan dochter Willy besloot om, samen met haar man Herman Elbrink, het bedrijf voort te zetten. De zaken gingen zeer voortvarend met als gevolg dat er meerdere keren moest worden verbouwd en uitgebreid. Het tegenwoordige winkelfront heeft een breedte van maar liefst 40 meter!

B.G.11: Het volgende pand was van de familie Van Ark. Hendrik van Ark senior was er in circa 1930 een smederij begonnen. Het echtpaar Van Ark had twee zonen, Jan en Henk junior, die later samen de smederij voortzetten. Als kind verbleef ik daar vaak, er heerste altijd een vrolijke sfeer. Zoon Jan van Ark, getrouwd met Annie Harmsen, woonde bij de zaak; zij hadden twee zoons, Henk en Hans. In de vijftiger jaren vertrok dat jonge gezin naar Meppel, waar Jan van Ark hoofd werd van de sociale werkplaats.

In 1961 liet zijn broer Henk Van Ark, getrouwd met Martje de Vries en inmiddels vader van zoon Hennie, het huis verbouwen en uitbreiden met een winkel. Behalve smidswerk was er toen veel werk aan o.a. kachels, tuinmachines en ook loodgieterswerk, want Henk was op vele fronten actief.

B.G.13: Het volgende pand werd bewoond door het echtpaar Kroneman-Jörissen, zij hadden twee zonen, Albert en Wouter.

Het echtpaar Kroneman heeft het nieuwgebouwde pand met winkel betrokken in 1939. Mevrouw Kroneman oefende daar haar vak van hoedenmaakster uit. Marius Kroneman was dansleraar van beroep en gaf in meerdere omliggende plaatsen dansles waar hij, eerst per fiets en later per motor en auto, naar toe trok.

In Vorden gaf hij dansles in het zaaltje bij café Lettink aan de Almenseweg, maar ook wel bij hun thuis op zolder. Hij was een succesvolle dansleraar, die vele honderden Achterhoekers de eerste beginselen van het dansen heeft bijgebracht, quick-quick-slow! Ook als jurylid op danswedstrijden was hij een bekende en geziene figuur. Dit pand is enkele jaren geleden afgebroken om plaats te maken voor een nieuwe woning.

B.G.15: In het volgende pand, het gezellige witte huis met puntgevel, woonde Willemien Oberink. Ze was een vrijgezelle vrouw en van beroep apothekersassistente bij de Vordense apotheker Van Mourik. Zij was de jongste dochter van de Vordense dorpsmid Hendrik Jan Oberink aan de Dorpsstraat. Als nevenberoep was zij verzekeringsagente. Na haar dood woonde hier de familie Vreeman.

B.G.17: Het volgende pand werd bewoond door de familie Papperse, het was een klein huisje. Vader Piet woonde daar met 2 ongetrouwde kinderen, Marinus en Marie. Marie had later een vriend die blind was en met een witte stok liep. Als kinderen hadden wij zo iets nog nooit gezien en vonden dat bijzonder interessant. Hij heette Heinie, geloof ik; wij noemden hem 'blinde Heinie', maar ondanks zijn enorme handicap was hij een uitstekend organist! Later is het huisje afgebroken en werd er een bungalow gebouwd door de familie Luimes, de zadelmaker van schuin aan de overkant.

De Kamp, later het Wiemelink

Op ongeveer 250 meter vanaf het begin van de Nieuwe Weg ging er een pad linksaf. Dat pad werd De Kamp genoemd maar ook wel het Zwarte Pad, vermoedelijk omdat de bovenlaag van dit pad bestond uit sintels, waaruit de verharding deels bestond. In het boerderij- en veldnamenboek staat dit gebied aangegeven met de naam Huttenkamp. Aan dit pad stond een zestal huizen, vijf aan de linkerkant en één aan de rechterkant, daar was tevens het einde van dit pad.

H.W.1: In het eerste huis links woonde de familie Stapper. Hendrik Stapper was opperman, ze hadden vier kinderen, Henk, Joop, Riekje en Dirkje en ook nog een inwonend familielid Coca, zij was een ongetrouwde zuster van Hendrik Stapper.

De huizen hier bezaten grote tuinen en alle gezinnen waren 100% zelfvoorzienend, de algemene trend in die dagen. Groenteboer Evert Klumper had hier geen enkele klant! Werkelijk alles voor het dagelijks gebruik werd hier zelf verbouwd, tot tabakspianten aan toe. Ik heb zelden zo veel tabakspianten zien staan als in de tuin bij Hendrik Stapper, die ze in de oorlog verbouwde. Na de oogst hingen de bladeren in rijen aan strotouwen op hun zolder te drogen, waarna ze nog gekerfd en kleingesneden moesten worden; een haast onbegonnen werk zou je denken, tenzij je natuurlijk een hartstochtelijk roker bent! Later is deze woning afgebroken en is er op die plaats door de familie Voskamp een bungalow gebouwd.

H.W.3: Naast de familie Stapper woonde sinds 1913 de familie Sneeloper en ook opa Hilhorst. Wie de hoofdbewoner(s) was/waren weet ik niet meer. Sneeloper was slager, ik denk bij vleeswarenfabriek Poesse-Bosch en het gezin telde vier kinderen. Later is dit huis rigoureuus verbouwd en woonde hier de familie Pardijs.

Nu ik dit schrijf bedenk ik mij dat dit huis en het er naast gelegen huis van Stapper eigenlijk identiek van vorm waren. Ze stonden er al voordat de Nieuwe Weg verhard werd.

Het is toch frappant om te ontdekken dat je van het ene gezin bij jou in de buurt je nog bijna alles weet te herinneren en van het daarnaast wonende gezin bijna niets, vreemd is dat. Het zal ongetwijfeld te maken hebben met de eventuele kinderen van ongeveer jouw leeftijd die daar toen woonden en opgroeiden.

H.W.9: Naast dit tweede huis in de rij, het staat er nog steeds, kwam eerst een stuk bouwland en daarna een moderne dubbele woning, daarin woonden de families Vlogman en Vreeman. De familie Vreeman bestond uit twee ongehuwde mannen en zij waren broers van de vrouw van Vlogman. Hendrik Vreeman was borstelmaker en werkte bij de Havo borstelfabriek. Gerrit was in dienst bij de firma Polman aan de Dorpsstraat als behangerstofferder. Het echtpaar Vlogman (Harmanus was metselaar) had twee zonen, Ben en Jop.

H.W.11: Daarna kwam er een dubbele woning waarin twee betrekkelijk grote gezinnen woonden. Links het gezin van Hendrik Radstake met 4 kinderen en aan de rechterkant de grote familie Wentink. De vrouw, voor ons buurtkinderen tante Ale, was weduwe. Haar man, metselaar Gerrit Wentink, was in 1937 overleden. Zij voedde in haar eentje maar liefst 8 kinderen op: 3 meiden, nl. Diene, Bertha en Gerda en 5 jongens. Die jongens konden allemaal goed voetballen en deden dat dan ook, veelal met meerderen tegelijk in het 1e elftal van de voetbalvereniging Vorden. Enkelen hadden er bijnamen: Kuch(Gerrit), Massie(Henk) en Barre(Bernard), de beide jongsten heetten Eef en Ab. Al gauw na de oorlog trouwden de oudste kinderen en gingen dus het huis uit, en kreeg tante Ale het geleidelijk aan iets gemakkelijker. Midden voor het huis stond een pomp, de enige watervoorziening in die tijd en ik denk dat beide gezinnen daar gebruik van maakten. Later woonde hier de familie Velhorst, het huis is toen verbouwd tot één woning. Na het huis van Wentink kwam er weer een stuk bouwland dat in gebruik was door het Herstellingsoord van de Nederlandse Spoorwegen, die daar ook de achteringang

had. Ook nu nog is daar de ingang naar de tegenwoordige appartementengebouwen.



Daarna kwam het laatste huis aan de linkerkant van De Kamp, daarin woonde opa Reind Beeftink. Hij was al op leeftijd maar nog een krasse figuur. Voor zijn huis stond een grote perenboom, waarvan hij zelf, op zesentachtigjarige leeftijd nog, de peren plukte op zo'n zwiepende houten ladder. Zelfs de bovenste peren werden door hem niet overgeslagen! Dit huis is afgebroken toen het Wiermelink is aangelegd en ongeveer op die plaats staat nu appartementengebouw Villa Eik.

Reind Beeftink 91 jaar in 1957

H.W.32: Tegenover dit huis, aan de andere kant van het pad dat hier ophield, stond het huis waarin zijn zoon Gerrit Beeftink met zijn gezin woonde, hun dochter heette Dienie. Gerrit was niet alleen metselaar, hij was tevens een geweldig goede muzikant, hij speelde de 1e klarinet bij de muziekvereniging Concordia. In het notenlezen vanaf de muziekpartituur was hij niet zo'n ster, die tekenjjes zeiden hem weinig. Voor iedere andere muzikant zou dat een groot probleem geweest zijn maar niet voor Gerrit Beeftink. Hij had namelijk niet alleen een geweldige techniek maar ook een formidabel muzikaal gehoor en geheugen. Werd er een nieuw nummer ingestudeerd dan speelde hij de eerste keer niet of nauwelijks mee maar luisterde alleen. Bij de volgende repetitie speelde hij zijn partij feilloos uit zijn hoofd mee, indien nodig werd er op aanwijzing van directeur Derk Wolters dan een eventueel klein foutje gewijzigd. Een voor mij bijzonder leuke herinnering is dat hij 's zomers bij mooi weer wel eens buiten tegen het huis klarinet zat te spelen, je kon zijn spel dan bij ons in de tuin duidelijk horen.

H.W.4-30: We volgen het pad terug naar de Nieuwe Weg, daaraan stonden aan de overkant geen huizen, maar was het terrein van het kippen- en fruitbedrijf van Willem Jansen, mijn vader. Nadat die de AOW-leeftijd had bereikt is het bedrijf opgeheven en is er op dit terrein door een projectontwikkelaar een rij huizen, twee-onder-een-kap, gebouwd. De weg is verhard en doorgetrokken naar plan Boonk en heet sindsdien het Wiemelink.

B.G.19: Terug bij de Nieuwe Weg draaien we naar links en daar staat op de hoek het huis van timmerman/aannemer Jan Lubbers, hij had een 'éénmansbedrijfje'. Tevens was hij waagmeester op de varkenswaag bij het N.S.-station. Het gezin Lubbers had drie kinderen, Ellie, Jan en Jannie. Na de oorlog trouwde dochter Ellie met stukadoor Johan Geerken, de latere wethouder. Het huis werd toen aan de linkerzijde van een aanbouw voorzien, waarin het jonge stel ging wonen. Nadat het jonge gezin Geerken 'groter ging wonen' heeft ook zoon Jan Lubbers junior er nog een poos gewoond. Later was in dit pand de fysio-praktijk van Funke gevestigd.

B.G.21: We komen dan bij het huis waar ik geboren ben, daar woonde dus de familie Jansen met twee kinderen, Annie en Wim. Mijn ouders hadden een pluimveebedrijf met kuikenbroederij en tevens een fruitbedrijf met circa tachtig fruitbomen. Het fruit ging eerst naar de veiling in Zutphen maar na de oorlog, toen de mensen steeds vaker 'mooi fruit' wilden hebben, bracht ons fruit op de veiling niets meer op. Dat wij geen 'mooi fruit' hadden kwam voornamelijk omdat mijn vader principieel weigerde om zijn fruitbomen met vergif te bespuiten, waardoor het fruit niet zo'n mooi aanzien had vergeleken met wel bespoten fruit.

We gingen toen het fruit zelf uitventen in streken waar niet zo veel fruit werd gekweekt, zoals toen in de buurt van Dedemsvaart en Balkbrug. Daar hebben we jarenlang auto's vol appels en peren aan de man gebracht.

In 1953 is er links op het terrein voor de boterfabriek het gebouwtje van Het Groene Kruis verzezen. Het heeft onder andere jarenlang dienst gedaan als consultatiebureau en vele honderden Vordense kinderen hebben daar hun eerste vaccinaties gehad. Het gebouwtje is gelijktijdig met de boterfabriek gesloopt.



Groene Kruisgebouw en schoorsteenpijp in 1988

Naast ons huis stond de nieuwe boterfabriek, gebouwd in 1929. De officiële naam stond met vergulde letters op de gevel: “Vordensche Coöp. Zuivelfabriek”.

Voor mij, ik was dol op techniek, was daar altijd wel wat te beleven. Al aan het einde van de oorlog was ik daar dagelijks te vinden, toen daar de gaarkeuken van het Duitse leger was. Er liep zo'n oude burgerman rond, Heinrich heette hij, die het eten bereidde en daar kon ik het als zevenjarige best mee vinden.

Na de oorlog gingen de Canadese koks daar op dezelfde manier verder om eten te bereiden, misschien wel in dezelfde papketels als die de Duitsers gebruikt hadden.

Die ketels werden verhit met stoom, waarop ook de complete fabriek draaide. Er stond een pracht van een stoommachine in de machinekamer, het troetelkind van machinist Martinus en zijn collega's. Toen na de oorlog de elektriciteitscentrales weer steeds beter stroom konden leveren werd de stoommachine steeds minder ingezet, maar gepoetst werd ie nog zeker éénmaal per week!

Vlak na de oorlog heb ik daar voor het eerst in mijn leven echt wit brood gezien en meegenomen naar huis. Sorry, gestolen dus uit de afvalbak, of is dat geen stelen? Twee heel grote broden maar liefst, mijn moeder heeft ze in tweeën gesneden en ik heb onze burens ook een halfje gebracht, het smaakte naar cake! Ik vertelde al, bij de boterfabriek was altijd wat te beleven, vele, vele uren heb ik daar doorgebracht als er niets te voetballen was tenminste.



Coöp. Zuivelfabriek ca. 1955

De wederopbouw raasde als een storm over Nederland, ook over Vorden en de boterfabriek. De eerste vrachtwagens kwamen, eerst afgedankte Canadese legerauto's, later normale vrachtwagens waarmee een deel van de melk werd vervoerd van boerderij naar verwerkingsplek.

De melkpoederfabriek werd gemoderniseerd en uitgebreid en er werd in semi-continuedienst gedraaid. Dat gold natuurlijk ook voor de machinisten want zonder stoom ging het niet! Zondagsavonds om 10 uur werd de melkpoederinstallatie opgestart en draaide door tot de volgende zaterdagavond.

Ook werd er een kaasfabriek gebouwd, het gele funderingszand werd door eigen mensen per vrachtwagen uit de Wildenborch gehaald. Ik heb er zelf aan meegeholpen als dertienjarige want: 'Den van Jansen kan ok al wel een batse vashollen'. Dat was mijn naam bij de boterfabriek: 'Den van Jansen'.

Ook in die tijd werd de Prins Bernhardweg aangelegd en daarlangs werden huizen gebouwd voor personeel van de boterfabriek en ook voor personeel van de Empo. Dat gaf de buurt een totaal nieuw aanzien maar het kostte ons kinderen wel ons terrein om onze vliegers op te laten nadat daar de rogge geoogst was,

Vanaf mijn veertiende jaar mocht ik vakantiewerk doen en dat gebeurde natuurlijk bij de boterfabriek, ik kende dat bedrijf inmiddels als mijn broekzak. Directeur Huurneman hoefde niet lang na te denken om zijn toestemming daarvoor te geven. Tot aan de tijd dat ik mijn dienstplicht moest gaan vervullen, had ik toen voor alle vakanties mijn vaste onderdak en.....niet onbelangrijk, mijn vakantiecentje!

Afdelingen waarin ik vakantiewerk verrichtte waren de botermakerij, waar Welsink de scepter zwaaide; op de centrifugeafdeling bij Wansink; de melkinrichting bij Reint Stegeman waar alle melkproducten toen nog zelf gefabriceerd en verpakt werden, zoals twee soorten vla, yoghurt, slagroom, twee soorten pap en flessenmelk. Aan het einde van de middag, als de melkventers terugkeerden van hun ritten, was de flessenwasmachine bedienen mijn laatste (bloedhete) klus van die dag! Ook heb ik gewerkt in het kaaspakhuis bij Herman Winkels, in de melkpoederfabriek en in het laatste jaar ook als vervanger van de tractorchauffeurs van de fabrieksmelkritten tijdens de vakanties.

Ook een activiteit die toen bij de boterfabriek plaatsvond was het aardappels stomen. Dat ging geloof ik met vrachtwagens van Coöperatie De Eendracht. Er werd een lading aardappels opgehaald bij één van hun leden, er ging een stevig zeil overheen en dan reed de chauffeur naar de boterfabriek. De laadbak met aardappels werd aangesloten op de stoomleiding en dan werd die stoom door de aardappels geblazen, net zo lang tot die gaar waren, ik schat in circa 2 uren of zo. Dan werd de lading teruggereden en bij de boerderij in de aardappelkuil gestort. Daarna werd er een nieuwe lading ingenomen en begon de klus van voren af aan. Wanneer de aardappels bijna gaar waren kon je dat zelfs bij ons in huis ruiken, zo'n weefige geur kwam daar vanaf. Ik denk dat, als ik die lucht nu nog weer zou ruiken, ik die ogenblikkelijk zou herkennen. Ik heb het idee dat het aardappels stomen ook in semi-continuedienst gedaan werd.

Dit gedeelte van mijn verhaal over de Nieuwe Weg is een beetje groter geworden dan verwacht, maar het heeft dan ook een groot gedeelte van mijn jeugd bepaald.

Na enkele fusies is de boterfabriek uiteindelijk overbodig geworden en in 1990 gesloopt.

B.G.23-63. Op die plek is nieuwbouw gekomen, namelijk de Zuivelhof en appartementengebouw De Galléehof.

B.G.65: Gelukkig is de naastgelegen directeurswoning behouden gebleven.

Verderop langs de Nieuwe Weg stond de fabriek van Poesse (in de volksmond), de officiële naam was Eerste Geldersche Vleeswarenfabriek Poesse-Bosch (zie foto op pag. 6). Zij stond aan de spoorlijn en had een eigen verbinding met het spoor. Dat was handig, want er werd veel geëxporteerd, met name naar Engeland en Duitsland. Ook werd er slachtvee aangevoerd per spoorwagon.

In de oorlog kwam de fabriek stil te liggen en na de bevrijding heeft de fabriek tijdelijk dienst gedaan als gevangenis. Toen de gevangenen vertrokken waren zijn er nog een tijdje Canadese militairen in gelegerd geweest.

Daarna werd de fabriek langzaam weer opgestart, maar voor directeur-eigenaar de heer H.G. Poesse gingen de jaren tellen en zodoende werd de fabriek in 1949 verkocht aan de firma Welling in Borculo, later Coveco geheten. In 1970 werden de activiteiten beëindigd. Later werd de fabriek omgebouwd tot bedrijfsverzamelgebouw en heeft als zodanig jarenlang dienst gedaan.

Enkele jaren geleden is het gebouw gesloopt om plaats te maken voor woningbouw. Door gebrek aan belangstelling en bevolkingskrimp is dit plan in de ijskast gezet.



Eigen vervoer van Havo borstelfabriek

B.G.83-93: We komen nu aan een pand waarin vanaf 1894 de eerste boterfabriek was gevestigd en waar, na bouw elders in 1929 van een grotere boterfabriek, de gebroeders Haverkamp in het vrijgekomen pand hun Havo Borstelfabriek vestigden.

Het bedrijf floreerde onder hun leiding, maar aangezien er geen geschikte opvolger was is het bedrijf in 1972 overgenomen door de firma Vero. In 2001 is het bedrijf gesloten. Van 2005 tot eind 2011 werd het pand gehuurd door de Veilingcommissie die er haar kringloopwinkel in vestigde. Enkele jaren geleden is het afgebroken en nu zijn er sinds kort nieuwe woningen verrezen.

Nu komen we bij een pand waarvan (nog) weinig bekend is. In eerste instantie was hier een soort logement gevestigd, later woonden er twee gezinnen. Links de familie Hes en rechts de familie Piet Grütter, die er in mijn jeugd een kolenhandel had. Ook op de plaats van dit pand staan thans nieuwe woningen.

Dan komen we bij het NS-station dat in 1878 gebouwd is. Op de eerste verdieping was daar de woning van de stationschef. Vanaf 1937 woonde daar de familie Gerrit Jan Tragter, zij hadden zes kinderen. Dit gebouw staat trouwens niet aan de Burgemeester Galléestraat maar aan de Enkweg 31.

B.G.60: We gaan nu naar de overkant van de weg. Op de hoek met de Stationsweg bevond zich sinds 1928 het pand van Christoffel Slager, woonhuis, werkplaats en winkel. Zijn zoon Jacob zette het bedrijf voort, hij was loodgieter en elektriciën.

Naast dit pand bevindt zich nu de werkplaats van installateur Fons Jansen

Daarnaast lag er een terrein dat in gebruik was als houtopslag voor de Havo borstelfabriek. Er stonden vaak bomen opgeslagen en daarom was het ons als kinderen streng verboden om daar te zijn. Op dit terrein ligt nu de straat Mulderskamp.

B.G.54 en 56: Dan volgde een vrijstaande woning waarin de familie Vriezen woonde. Bernardus Vriezen was machinist bij de vleeswarenfabriek van Poesse. Dit pand is gesloopt en daar staat nu een dubbele woning.

B.G.50 en 52: Dan kwam er een moderne dubbele woning, links woonde de familie De Boer. Na de oorlog woonde er de familie Hallers. Zij waren in de oorlog weggebombardeerd uit het spoorwegwachtershuisje dat stond bij de spoorwegovergang aan de Ruurloseweg. In de rechter helft van het huis woonde Bijenhof de aannemer.

Dan kwam er op de hoek met de Insulindelaan een braakliggend terrein waarop in circa 1950 twee dubbele huizen zijn gebouwd voor personeel van de vleesfabriek van (toen) Welling.

B.G. 46 en 48: Eén huizenblok kwam aan de Burgemeester Galléestraat te staan, het andere aan de Insulindelaan.

B.G. 42 en 44: Op de andere hoek met de Insulindelaan staat het pand van Emsbroek, groot woonhuis en winkel. Daar woonde het jonge gezin van Jan Emsbroek, zij verhuisden in 1948 naar het woonhuis en winkelpand aan de Zutphenseweg 1 waar later de diverse uitbreidingen van Gems tankbouw zouden plaatsvinden. De ouders van Jan Emsbroek gingen toen in dit pand aan de Burgemeester Galléestraat



Oorspronkelijke Emsbroekpand

wonen, woningruil dus. Vanaf die tijd stonden er allerlei gegalvaniseerde artikelen bestemd voor de zuivelindustrie in de winkel, die als showroom diende voor het bedrijf van Gerrit Emsbroek aan de Enkweg.

B.G.38: Het volgende pand bestond uit twee gedeelten, links woonde vanaf 1924 het slagersgezin Jansen-Bodewes, zij hadden een zoon Martinus. In het rechter gedeelte van dit pand was de winkel en slachterij.

Rechts van dit pand werd na verloop van tijd een gloednieuw huis met winkel en slachterij gebouwd en in 1928 in gebruik genomen. Later woonde in dat rechter gedeelte de familie Hulshof. Toon was elektriciën en loodgieter en zijn vrouw had een piepklein winkeltje dat tot aan de nok toe gevuld was met elektrische apparaten en lampen, te veel om op te noemen. Ze hadden een dochter, Jolanda.

Vanaf de 60er jaren hebben in dit pand nog enkele winkeltjes gezeten waar brood verkocht werd, zoals mevr. Schuppers (1968-1970), Toon Schurink (1970-1976). Ook zat er nog enkele jaren een winkeltje van de fam. Meulenbroek dat 'de Mölle' heette.



Familie Jansen in de slagerswinkel ca. 1958

B.G.36: Zoals we al lazen stond daar naast sinds 1928 het nieuwgebouwde pand van slager Antonius Jansen, moderne winkel met grote koelcel, slachterij en groot woonhuis. In 1933 werd zoon Martinus Jansen de volgende slager, hij trouwde met Maria Johanna Onstenk. In dit jonge gezin werden acht kinderen geboren: Truus, Ton, Marga, Netty,

Trees, Mayo, Thecla en Martin. Later heeft jongste zoon Martin de zaak voortgezet, ook nog op een andere locatie. In de jaren 80 vestigde zich daar Henk Frericks met zijn Doe-het-zelf-zaak.



Henk Frericks voor zijn Doe-het-zelfwinkel

Naast het pand van slager Jansen lag een stuk bouwland dat in de diepte doorliep tot helemaal aan de Molenweg.

B.G.30 en 34: Hierop zijn in de vijftiger jaren twee duplexhuizen gebouwd voor personeel van de zuivelfabriek. Ik weet niet exact meer wie daar woonden, maar in ieder geval chef-kaasmaker Wibenga en zijn gezin, laboratoriummedewerker Eelke Langelier met zijn gezin en ook zuster Stoop van het Groene Kruis heeft daar gewoond. De vier duplexhuizen zijn tegenwoordig verbouwd tot twee woningen.

Tevens werd toen de Prins Bernhardweg aangelegd met daarlangs huizen voor onder andere zuivelfabriek- en Empo-personeel.

B.G.28: Het volgende woonhuis was vermoedelijk ook van de Empo, daarin woonde de familie Groothedde; ze hadden drie kinderen: Geert, Toos en Roelie. Later woonde er de familie Weekhout, ook zij hadden drie kinderen: Gijs, Marietje en Joke.

B.G.26: Daarnaast stond sinds 1936 het pand van zadelmaker Luimes, woonhuis, winkel en werkplaats. De familie Luimes had vier kinderen: Annie, Henk, Willie en Lies. Na de oorlog werd het werk van het maken van paardenzadels en tuigen steeds minder en ging Luimes over tot het maken van leren tassen en dergelijke. De kwaliteit van die producten was geweldig, ze gingen echt een mensenleven mee en waren dan nog niet versleten, ik weet dat uit eigen ervaring! Toen Luimes zijn AOW kreeg deed hij zijn bedrijf over

aan zijn neef Bert Lammers. Luimes bouwde een bungalow schuin aan de overkant en zijn neef verbouwde de zaak tot woninginrichting.

Het is nu bijna niet meer voor te stellen, maar naast het pand van Luimes lag in mijn jeugd een stuk bouwland van wel 150 meter breed, voordat het volgende huis zich aandeed. Het was een terrein dat minstens een halve meter hoger lag dan de weg, vermoedelijk was het al zeer lange tijd in gebruik als cultuurgrond en dus door jaarlijkse bemesting met plaggen uit de toenmalige vaaltstallen, steeds hoger geworden.

Mijn vader had er een stuk van gepacht en we verbouwden

daar onder andere aardappels en groente. Ik heb daar mijn eerste zakgeld verdiend met het zoeken en over de kling jagen van vele honderden Coloradokevers. Ondertussen is dat bouwland echter verdwenen en zijn hier een vijftal panden verzezen.



Pand zadelmaker Luimes in 1930

B.G.22: De eerste is een winkelpand dat in 1976 werd gebouwd door bakker Toon Schurink met de zeer toepasselijke naam Het Winkeltje.

B.G.20: Dan een bungalow waarvan ik helaas niets weet.

B.G.18: Daarnaast staat een woning, omstreeks 1960 gebouwd door Gerrit Albers van de gelijknamige kruidenierswinkel op De Nieuwstad. Later had de fam. Woltering daar een pension.

B.G.16: Dan een groot woonhuis, in de vijftiger jaren gebouwd voor het gezin van dierenarts Wechelaer. Hij had zijn praktijk elders.

B.G.14: We komen dan aan een vooroorlogs huis, toenmaals 't Hoekje geheten, waarin de familie Koerselman woonde. Het staat op de hoek met de Molenweg, vandaar de naam. Gerrit Koerselman was notarisklerk bij meerdere notarissen.

In 1953 vierde hij een vrij zeldzaam jubileum, hij was toen maar liefst 50 jaar werkzaam op het Vordense notariskantoor, eerst bij notaris J.W. van Haeften (1903-1908); toen bij notaris R. Numans (1908-1929) en tenslotte bij notaris J. Rombach.

Het echtpaar G. Koerselman had 2 kinderen, Meinie en Reinhard. Meinie trouwde met

Jan Kroeze die een bedrijf had in auto-onderdelen in Zutphen, zij woonden jarenlang bij vader Gerrit Koerselman in en vertrokken later naar Zutphen. Het huis werd verkocht aan Georg Seesink die er een autorijdschool exploiteerde.

B.G.12: We steken de Molenweg over en zijn dan bij het woonhuis/annex winkel van de familie Reinhard Koerselman. Deze winkel was een soort bazaar waar echt bijna alles te koop was. Het gezin Koerselman-Smeitink had drie kinderen: Gerrit, Hanneke en Remie. Reinhard was ook jaren actief als bestuurslid van de Vordense Winkeliersvereniging. Nadat zij gestopt waren is het pand gekocht door de familie Smit die er in 1984 hun Wijnhandel Smit openden en waarvan een zoon hier nog steeds actief is. Tussentijds was er de kledingzaak Roosenstein en sigarenhandel Braam gevestigd.

B.G.10: Dan komen we nu bij het pand dat door de familie Norde in 1952 gebouwd is. Zoals al eerder in dit stukje werd beschreven moest hun vorige huis aan de overkant van de weg wijken voor de nieuwbouw van modezaak Visser. Later had Johan Norde jr. hier zijn assurantiekantoor.

B.G.8: Dan komen we bij een boerderijachtig huis waarin de familie Stapper woonde. (zie foto op pag. 3). Dit huis stond er al toen de weg verhard werd. Mevrouw Stapper was weduwe en heeft in haar eentje drie kinderen grootgebracht, nl. Dick, Hentje en Johan. In 1954 is dit huis gesloopt en is er op die plaats een bungalow gebouwd door aannemer Joost Uenk van de Almenseweg, die er zelf met zijn gezin ging wonen.



Banketbakkersechtpaar J. Wiekart

B.G.6: Dan was er de boomgaard van Camperman en op deze plek werd in 1965 een winkel/woonhuis gebouwd door Jan Wiekart, zoon van kapper Wiekart uit de Dorpsstraat. Jan begon daar met zijn Finse vrouw een banketbakkerszaak en bakte jarenlang ondermeer de bekende 'Vordense Zwanenhalzen'. Tegenwoordig vinden we hier de groenten- en fruitzaak van Reinier en Leonie.

B.G.2 en 4: Tenslotte komt er dan nog een woning van het type twee-onder-een-kap. In de linker helft woonde in mijn jeugd de familie 'Atte' Barendsen. Atte was zijn bijnaam die door iedereen gebruikt werd, hij heette eigenlijk Gerhard Jan en was van beroep smid en handelaar in landbouwwerktuigen. Het echtpaar had een dochter Heiltje en zij was één van de kleuterjuffrouwen op de Nutskleuterschool aan Het Hoge. In het rechter huis woonde sinds 1932 de familie Willem te Slaa. Hij was eerst gemeenteveldwachter en later correspondent en journalist voor meerdere kranten. Je kon bij hem ook advertenties opgeven. Het echtpaar had vijf kinderen, waarvan zoon Dick die activiteiten voortzette. Sinds 1957 woont hier de familie Wunderink.

Ik heb deze herinneringen met veel plezier weer 'boven water' gehaald en opgeschreven. Tijdens het schrijven kwamen er steeds weer nieuwe flarden van 'oude gebeurtenissen' boven drijven, leuk is dat!

Ik zal ook zeker wel het nodige vergeten zijn, dat mag toch, na zestig jaar?

Waar mijn geheugen mij in de steek liet ben ik bijgestaan door Henk Wiekart, Johan Norde en Truus Engberts-Jansen waarvoor bij dezen hartelijke dank!



Noordelijke dorpskom in 1952. Links in het midden staat de Dorpskerk. Van daaraf loopt schuin naar boven de Burg. Galléestraat met de bomenrij. Middenboven is de Decanije zichtbaar, (linksboven het tuinmanshuisje) met rechts daarnaast schuin naar boven het Zwarte Pad, met links daarvan de dubbele woning van de families Radstake en Wentink; geheel bovenaan de woning van de fam. Beeftink. Daarvoor (naar onderen) zijn de kippenhokken van Jansen zichtbaar. Rechts daarnaast de Zuivelfabriek met directeurswoning en geheel rechtsboven is de spoorlijn zichtbaar. Midden op de foto zien we de nieuwbouw aan de Prins Bernhardweg. Onder het midden zien we nog de oude Empo-panden met links daarvan de Dorpsschool.

HERMINA VAN STIPRIAAN LUISÇIUS

EEN NOGAL RAADSELACHTIGE INWOONSTER VAN VORDEN

A.C.J. VIERSEN

In de eerste helft van de negentiende eeuw woonde Hermina Agatha Theodora van Stipriaan Luisçius gedurende ruim elf jaren in Vorden, van 1831 tot 1842. Over haar is niet veel bekend, behalve dat zij schilderde en incidenteel dichtte. Drie stillevens van haar hand zijn in het bezit van het Stedelijk Museum Breda. In de Geldersche Volks-Almanak voor het jaar 1837 werd een gedicht van haar gepubliceerd, met de titel *Aan de Lente*. In deze bijdrage wordt getracht iets van haar achtergrond en levensloop te verhalen.



H.A.T. van Stipriaan Luisçius, stillevens met bloemen en roodborstje. Collectie Stedelijk Museum Breda.

hij zich in Delft als wijnkoper. Het echtpaar kreeg drie kinderen die allen in Delft geboren werden, te weten Magdalena Dorothea op 23 september 1809, Abraham Gerardus op 10 juli 1811 en Pieter Herman Johannes op 8 april 1813.

Het echtelijk geluk was helaas maar van vrij korte duur. Joannes Hoogeveen overleed al op 29-jarige leeftijd op 17 maart 1814. Hermina zelf was toen nog maar 24 jaar oud. Ruim een jaar later, op 12 juli 1815, hertrouwde zij en wel met Pieter Heijmans.

Hermina werd geboren in Delft op 11 september 1789. Haar vader, dr. Abraham van Stipriaan, was stadsgeneesheer van Delft en lid van de raad van die stad. Hij was de naamgever van het 'stipriaantje', een stroopballetje dat diende als hoestmiddel¹. Haar moeder heette Theodora Jacoba Luisçius. Toen zij in 1788 trouwde, voegde Abraham de familienaam van zijn vrouw toe aan de zijne en noemde hij zich Van Stipriaan Luisçius². Op haar negentiende verjaardag, 11 september 1808, trouwde Hermina in Delft met Joannes Franciscus Hoogeveen, aldaar geboren op 1 februari 1785 als zoon van Theodorus Hoogeveen en Magdalena Dorothea van Brandt. Na te zijn afgezwaaaid als kapitein van de Nationale Garde vestigde

¹ Ewoud Sanders, Eponiemenwoordenboek, Nijgh & Van Ditmar 1990, blz. 165.

² Nederland's Patriciaat, 31^{ste} jaargang, 1945, blz. 267.

Hij was afkomstig uit Leeuwarden, waar hij op 5 september 1779 het levenslicht zag als zoon van Jan Hendrik Heijmans en Klaaske Pieters van der Meulen. Ook van haar tweede echtgenoot kreeg Hermina twee zoons en een dochter. In de geboorteakten van zijn kinderen gaf Pieter Heijmans als beroep op 'koopman in wijnen'. Mogelijk was hij de opvolger van de overleden Joannes Hooegeveen of was hij diens compagnon geweest. De oudste zoon, geboren te Delft op 14 januari 1817, was Johannes Franciscus Hooegeveen Heijmans. Hij werd dus vernoemd naar Hermina's overleden eerste echtgenoot. Het was in die tijd niet ongebruikelijk als een weduwe of weduwnaar hertrouwde, om een kind uit dat huwelijk te vernoemen naar de eerste echtgenoot of echtgenote. Het kan gezien worden als een soort eerbetoon aan de overledene. Wat wel bijzonder was, is dat ook de achternaam van Hooegeveen daarbij werd 'meegenomen', als derde voornaam van de boreling. Overigens gebruikte die later Hooegeveen Heijmans als dubbele achternaam. Daarover hierna meer. De dochter, Theodora Jacoba Heijmans, en de tweede zoon uit dit huwelijk, Henri Eliza Jaques Heijmans, werden eveneens in Delft geboren, op respectievelijk 28 juni 1821 en 2 november 1826.

Tot zover is er betrekkelijk weinig opmerkelijks aan de levensloop van Hermina. Dat wordt anders als zij op 1 mei 1831 als inwonster van Vorden ingeschreven wordt in het bevolkingsregister van deze gemeente, samen met de twee oudste kinderen uit haar eerste huwelijk en de twee jongste kinderen uit haar tweede huwelijk, maar zonder echtgenoot. Hun vorige woonplaats was Woubrugge. Zij ging wonen in huis nummer 53 van wijk A, het dorp³. Waar was Pieter Heijmans gebleven? Hij was een jaar eerder ingezworen als hospitaalmeester in Paramaribo, Suriname. Dit blijkt uit een aankondiging in de Surinaamsche Courant van 31 januari 1830.



Wat zou er gebeurd zijn? Was Pieter Heijmans alleen naar Suriname vertrokken? Was het huwelijk op de klippen gelopen en werd het probleem 'opgelost' door zijn emigratie? Denkbaar is ook dat het gezin aanvankelijk was meeverhuisd, maar is teruggekomen omdat zij niet in Suriname konden aarden, maar dan kunnen ze maar erg kort in Woubrugge gewoond hebben. Zoals voor velen moet ook voor Pieter Heijmans het tropische klimaat ongezond geweest zijn, want hij overleed in Paramaribo op 3 december 1833⁴.

Waarom de keuze van Hermina voor haar nieuwe woonplaats op Vorden gevallen is, is een volgend vraagteken. Als zij hier nieuw geluk zocht, dan werd ze snel teleurgesteld. Haar oudste zoon, Abraham Gerhardus Hooegeveen, van beroep fourier der 9e Afdeling Infanterie⁵, overleed in Vorden op 11 maart 1832. Een gedicht dat Hermina publiceerde in de Geldersche Volks-Almanak voor het jaar 1837 getuigt bepaald niet van vrolijkheid, ondanks de titel 'Aan de Lente':

³ Bevolkingsregister 1826-1843, scan 109/643 op zoekakten.nl.

⁴ Nederland's Patriciaat, 31^{ste} jaargang, 1945, blz. 268.

⁵ Bron: <http://www.vanhengel.net/JanArie/Genealogie/Hooegeveen/hooegeveen19nl.htm>



H.A.T. van Stipriaan Luisçius, stilleven met fruit en vogelnestje. Collectie Stedelijk Museum Breda.

*Koud en guur is 't lenteweder;
Buldrend jaagt de storm door 't woud;
't Jeugdig groen, zoo rein als teeder,
Had op zoeler lucht vertrouwd.
't Donzig knopje is naauw ontloken,
Smachtend naar een koestrend vuur,
Of de windvlaag, losgebroken,
Stremt de ontbinding der natuur.*

Zo gaat het nog zeven coupletten door. Een en al ellende. Hagel, regen en koude. En de lente wil maar niet komen. Het moet een barre maand geweest zijn, april 1835. Want dat was de datering van het gedicht, dat ondertekend werd met 'H.A.T. van

Stipriaan Luisçius, Wed. Heijmans'. Inderdaad, zoals hierboven al aangegeven was haar tweede echtgenoot zestien maanden eerder overleden, al dan niet betreurd. Een jaar later had zij meer reden om vrolijk te zijn. Zij kon zich verheugen op het huwelijk van haar oudste dochter, Magdalena Dorothea Hoogeveen. Die trouwde op 6 mei 1836 in Vorden met Arnout Marius Cornelius van Genderen⁶. Dit echtpaar vestigde zich in Voorst. Magdalena overleed op 3 juni 1864 te Princenhage, bij Breda.

De jongste zoon uit het eerste huwelijk, Pieter Herman Johannes Hoogeveen, was al uit huis op 1 mei 1831 toen zijn moeder naar Vorden verhuisde. Hij was toen achttien jaar oud. Hij werd in 1829, op zestienjarige leeftijd, ingeschreven als inwoner van Breda en als cadet aan de Militaire Academie aldaar⁷. Hij schopte het tot generaal-majoor, ridder in de Orde van de Nederlandsche Leeuw en commandeur der Eikenkroon. Hij overleed te Tjoene (Diepenveen) op 16 mei 1876⁸.

Ook de oudste zoon uit het tweede huwelijk van Hermina, Johannes Franciscus Hoogeveen Heijmans, verhuisde niet naar Vorden en was in mei 1831 kennelijk al uit huis, al was hij toen nog maar veertien jaar oud. Mogelijk zat hij op de zeevaartschool. Want hoewel hij nooit als inwoner van Vorden werd ingeschreven, werd hij in 1842 wel uitgeschreven en wel met de vermelding dat hij van beroep tweede stuurman was⁹. Hij kwam op een bijzondere manier aan zijn einde: hij werd op 3 augustus 1856 als vermist opgegeven (en zal op die datum overleden zijn) na een opstand van Chinese koelies

⁶ Bij het huwelijk was een van de getuigen Jan Hendrik Heijmans, portretschilder te Leeuwarden. Hij was een 'stiefneef' van de bruid (oomzegger van haar stiefvader Pieter Heijmans).

⁷ Bron: <https://stadsarchief.breda.nl/collecties/genealogie/weergave/akte/layout/default/id/75173b64-fa95-434d-3b8e-3dc4dd07d345>

⁸ Bron: <https://www.wiewaswie.nl/personen-zoeken/zoeken/document/a2apersonid/178678442/srcid/33021992/oid/32>

⁹ Bevolkingsregister 1826-1843, scan 308/643 op zoekakten.nl.

die hij met zijn fregatschip Banca van Macao naar Havana zou vervoeren. Hierover wordt bericht in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 5 oktober 1856:

Uit dit bericht blijkt dat Johannes de dubbele achternaam Hoogeveen Heijmans voerde, hoewel Hoogeveen zijn derde voornaam was. Andere bronnen over deze oproer geven de initialen J.F. voor Hoogeveen Heijmans (of Heymans), zodat er geen twijfel is dat dit de zoon van Hermina en Pieter is. De stichting RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis toont op haar website een getekend portret van Johannes Franciscus, van de hand van Izaak Schouman, gedateerd 1848. Johannes was toen ongeveer 31 jaar oud.

Scheepstijdingen.
Hongkong 9 Aug. Het Nederlandsche fregatschip *Banca*, kapt. Hoogeveen Heijmans, hetwelk den 12den Julij van Macao met 350 koelies naar Havana vertrok, werd door schade, welke het in een storm beliep, genoodzaakt terug te keeren om te repareren. Gedurende den tijd, dat de reparatie bewerkstelligd werd en het schip bijna klaar was om weder zee te kiezen, schijnen de Chinezen samengespannen te hebben om zich aan hunne verplichtingen te onttrekken en om hiertoe te werken, werd de ekwipage den 3den dezer door hen overvallen. Deze was echter voorbereid en verweerde zich, zoodat er natuurlijk eene hevige schermutseling plaats greep. Onder dit bedrijf zijn eenige der booswichten tot het verschrikkelijk besluit gekomen, om het schip in brand te steken; zij begaven zich om dit barbaarsche plan ten uitvoer te brengen in het tusschendeek en in korten tijd was het schip eene prooi der vlammen. Een groot gedeelte der Chinezen hebben hunne welverdiende straf ontvangen en zijn omgekomen, maar ook kapt. Heymans, de 2de stuurman en de hofmeester worden vermist.



*Johannes Franciscus Hoogeveen Heijmans.
 Collectie Iconografisch Bureau RKD.*



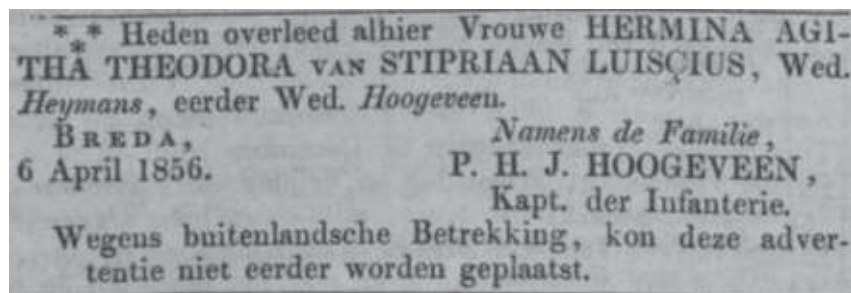
*Henri Eliza Jaques Heijmans (vermoedelijk).
 Collectie Iconografisch Bureau RKD.*

Als pendant van het portret van Johannes Franciscus Hoogeveen Heijmans wordt op dezelfde site een tweede portret weergegeven, ook van de hand van Izaak Schouman en ook gedateerd 1848, voorstellende ‘Heijmans, Cadet aan de Militaire Academie te Breda; officier’.

Daarbij staat de opmerking ‘Mogelijk Willem Heymans, geboren te Breda rond 1813, 2^{de} luitenant’, maar het lijkt onwaarschijnlijk dat dit de afgebeelde persoon is. Die zou in 1848 ongeveer 35 jaar geweest zijn. Het uiterlijk van de afgebeelde wijst op jongere leeftijd. Bovendien is 35 geen leeftijd voor een cadet. Meer waarschijnlijk is dat dit de tweede zoon van Hermina uit haar tweede huwelijk is: Henri Eliza Jaques Heijmans, in 1848 22 jaar oud. Hij kwam op 3 september 1844 als cadet aan op de Militaire Academie, werd op 3 oktober 1847 bevorderd tot korporaal en op 6 december 1847 tot sergeant¹⁰. Hij was tweemaal gehuwd en bracht het tot de rang van kolonel. Hij overleed te Hilvarenbeek op 14 januari 1893¹¹.

Op 1 mei 1837 wordt geregistreerd¹² dat Hermina, samen met haar twee jongste kinderen Theodora Jacoba Heijmans en Henri Eliza Jaques Heijmans, binnen Vorden is verhuisd naar huis nummer 4, wijk A (dorp). Theodora Jacoba overlijdt op 9 juni 1842 in Delft, enkele weken voordat zij 21 jaar geworden zou zijn. Op 24 oktober van dat jaar vertrekken Hermina en haar jongste zoon, de laatste van haar kinderen die nog bij haar woont, uit Vorden en zij vestigen zich in Breda. Hun uit Vorden afkomstige dienstmeisje Dirkjen Horstman gaat met hen mee. In Breda woonde Jacoba Elisabeth van Stipriaan Luisçius, een halfzuster van Hermina, dochter uit het tweede huwelijk van haar vader, getrouwd met generaal Hinrich Gerhard Seelig. Ook kan bij de keuze van de nieuwe woonplaats een rol gespeeld hebben dat Henri Eliza Jaques al van plan was om zich aan te melden voor een opleiding aan de Militaire Academie aldaar, wat – zoals hiervoor al aangegeven – twee jaar later inderdaad gebeurde.

Op 6 april 1856 overlijdt Hermina van Stipriaan Luisçius in Breda.



Advertentie Opregte Haarlemsche Courant 10 oktober(!) 1856

¹⁰ Familysearch.org, Netherlands Army Service Records, 1807-1929, Koninklijke Militaire Academie-Kadetten, scan 116/130.

¹¹ Bron: <https://www.wiewaswie.nl/personen-zoeken/zoeken/document/a2apersonid/818693684/srcid/19859060/oid/28>

¹² Bevolkingsregister 1826-1843, scan 75/643 op zoekakten.nl.



H.A.T. van Stipriaan Luisçius, stillevens met fruit. Collectie Stedelijk Museum Breda.

Op de website van het Stedelijk Museum Breda wordt over haar vermeld: “Deze schilderes heeft haar schilderkunst waarschijnlijk in de familiekring geleerd, als onderdeel van een goede opvoeding. De kwaliteit van haar werk is gezien deze achtergrond bovengemiddeld. Misschien trachtte de weduwe met de verkoop van schilderijtjes haar inkomen aan te vullen.” Er is niet veel werk van haar hand bekend, met name niet van na het overlijden van haar tweede echtgenoot, dus deze veronderstelling lijkt nogal speculatief. Zij haalde met haar werk wel een vermelding in het lexicon van Scheen¹³. Schilderijen van haar werden geëxposeerd in Den Haag (1821, 1823 en 1825), Haarlem (1825) en Amsterdam (1824 en 1831).

Of zij, naast het gedicht in de Geldersche Volks-Almanak, meer dichtwerk heeft gepubliceerd, kon niet achterhaald worden. Dat zij enige literaire belangstelling had, blijkt uit een citaat van een brief die zij in 1838 schreef aan Alexander Frederik Ver Huell (1792-1853), opgenomen in een bijdrage van diens neef (oomzegger) Alexander Ver Huell, tekenaar en kunstverzamelaar, aan een *album amicorum* dat in 1882 werd aangeboden aan de schrijfster A.L.G. (Truitje) Bosboom-Toussaint (1812-1886)¹⁴. Het citaat luidt:

“Hoe weinig ook, heb ik van tijd tot tijd aan de letteren nog wat gedaan. Met genoegen las ik ‘De Graaf van Devonshire’, een episode uit het leven van Koningin Elisabeth, door de Toussaint, een meisje van 21 jaren, te Alkmaar woonachtig; het is een nichtje van eene mijner Friesche zusters; zij belooft veel voor de Romantische Letteren.”

Daaronder staat:

Regelen uit een brief in het jaar 1838, door de begaafde Hermina Heijmans, geboren van Stipriaan Luiscius, geschreven aan Frederik Ver Huell.

Mogt al wat werd beloofd zoo goed zijn nagekomen!

A[lexander] Ver Huell.

Bron: Collectie Regionaal Archief Alkmaar / RAA01_CA701_b_225.

¹³ Pieter A. Scheen, Lexicon Nederlandse Beeldende Kunstenaars 1750-1880, 's-Gravenhage 1969, bladzijde 396.

¹⁴ Bron: geheugenvannederland.nl

MOLENAARSBEDRIJF KLUVERS

GEURT HARMSSEN

De weduwe Johanna Kluvers-Klein Kranenburg kreeg door het overlijden van haar man Jan Kluvers in 1905 de molen de Hoop aan de Zutphenseweg te Vorden in beheer.

Haar zoon Hendrik Kluvers nam in 1922 de scepter van zijn moeder over. Hendrik Kluvers was getrouwd met Hanna Haring, ze kregen een dochter Jo, geboren op 1 augustus 1914; Jo is in 1940 getrouwd met Jan van Ark. Zij kregen 2 zonen: Henk en Jan.

Het molenaarsvak was een specialiteit, hij maalde graan met een windmolen. Graanmalen was eigenlijk loonwerk: boeren brachten graan en de molenaar maalde het voor bakkers; ook werd er voor boeren gemalen om als veevoer voor de dieren op de boerderij te dienen.

Hendrik Kluvers was een echte vakman: al was er nauwelijks wind, dan kon hij de molen toch aan het draaien houden.

Omstreeks 1930 werd er een zuiggasmotor aangeschaft, dit gaf meer zekerheid: als er geen wind was kon er toch worden gemalen. Een zuiggasmotor was een bewerkelijk apparaat, er was heel wat vakmanschap nodig om die aan de praat te krijgen.

Doordat men steeds meer mengvoeder ging produceren, moest er meer vermogen komen om het bedrijf aan het draaien te houden, ook letterlijk! In 1940 werd er een liggende Thomassen diesel geplaatst; deze diesel was een pracht van een machine, leverde een vermogen van 35 PK, was eenvoudiger in gebruik en werd gestart op perslucht. Een lust voor het oor hem te horen lopen. Hiervoor moest er eerst een machinekamer worden gebouwd.

Doordat het in de Tweede Wereldoorlog steeds moeilijker werd aan dieselolie te komen, werd er noodgedwongen weer overgeschakeld op windenergie. Om de wind zo goed mogelijk te gebruiken werden er remklepwielen op de molen aangebracht, een uitvinding van molenaar Ten Have uit Vorden. Door deze wielen kon men de molen beter in bedwang houden; bij harde wind remt de molen dan uit eigen beweging af.

Het was de bedoeling om de molenstelling een renovatiebeurt te geven, maar dit is uitgesteld tot na de oorlog, het hout hiervoor lag klaar.

Het molenaarsvak werd na de oorlog steeds uitgebreider wegens meer mengvoerders voor varkens, koeien en kippen. Ook werd er kunstmest verhandeld. Door de uitbreiding van de bedrijvigheid werd er een Unimog vrachtwagentje aangeschaft. Enkele jaren later werden er 2 vrachtwagens gekocht: een bulkwagen en een wagen voor zakgoed en kunstmest.



Hendrik Kluvers



Molen De Hoop in 1989

In 1952 werd er een pakhuis aan de molen gebouwd voor de opslag van zakgoed. Enkele jaren later werden er in de molen zelf graansilo's getimmerd. Eén graansilo werd voorzien van een drooginrichting om graan te drogen.

Door de verdere toename van omzet in de verschillende voeders werd er een hamermolen geplaatst en kwam er een brokkenpers. De oude Thomassen dieselmotor kon dit niet aan, er moest een snellopende krachtiger motor bij komen, die stroom leverde voor de hamermolen. Deze nieuwe motor leverde een vermogen van 75 PK.

In 1968 werd een winkel geopend in sportartikelen en dierbenodigdheden onder de naam "Kluvers Sport totaal". Hier zwaaide Jan van Ark jr. de scepter. Door een ongeluk kwam in 1970 zijn vader Jan van Ark sr. om het leven en werd broer Henk (gehuwd met Annie Pardijs) de molenaar. In 1990 werd de graan- en veevoederhandel van de Fa. Albers overgenomen.

Door het overlijden van Henk in 2000 en het gebrek aan een opvolger werd het molenaarsbedrijf afgestoten. De dierenspecialzaak bleef wel bestaan, zoon Adrië beheert nu de winkel en zoon Erik heeft de molen opgeknapt, er een woning van gemaakt en hij laat de molen regelmatig draaien.

Er vond een restauratie van de molen plaats in 1976 en 2007.

Moleneigenaren:

van 1905 – 1922:	Wed. Kluvers- Klein Kranenburg	geboren 11-09-1855	overleden 02-03-1941
1922 - 1960:	Hendrik Kluvers	geboren 03-08-1884	overleden 15-02-1961
1960 - 1970:	Jan van Ark	geboren 23-12-1912	overleden 22-06-1970
1970 - 2001:	Jo van Ark-Kluvers	geboren 01-08-1914	overleden 05-06-2001
2001 - 2006:	Fam. van Ark		
2007 - heden:	Erik van Ark	geboren 02-07-1967.	

BOEKBESPREKING

WIM RUITERKAMP

EMPO rijwielen 1904 – 1979, *door Theo de Kogel*

De Historische Rijwielvereniging De Oude Fiets heeft het initiatief genomen om de geschiedenis van zowel de Empo rijwielenfabriek als van de familie Emsbroek vast te leggen in een handzaam boekje van 64 pagina's.

Alhoewel getracht is de bedrijfsgeschiedenis en de rol als familiebedrijf separaat te beschrijven, is het duidelijk dat deze twee sterk met elkaar verweven zijn. De grote verschillen van zakelijk inzicht die zich manifesteerden tussen de oprichter en zijn (schoon)zoons zal voor veel lezers onbekend zijn.

De uitgebreide correspondentie hierover werpt een nieuw licht op de uiteindelijke teloorgang van het bedrijf.

Uiteraard kan voor een historische rijwielvereniging een omvangrijke beschrijving met afbeeldingen van de diverse rijwielmodellen niet ontbreken, maar ook aan de verschillende overige Empo-producten wordt aandacht besteed.

Het geheel maakt een uiterst verzorgde indruk. Een waardevol bezit voor iedereen die op welke wijze dan ook belangstelling heeft voor de historie van een voor Vorden uiterst belangrijke industrie. Vanzelfsprekend kan het ook als presentje dienen rond de feestdagen.

Het boekje is verkrijgbaar bij Bruna en Slijterij Sander Pardijs en kost € 5,-.



VERENIGINGSNIEUWS

Excursie Doesburg op 13 mei 2017

WIM RUITERKAMP

Om 9.30 u vertrokken we met 12 deelnemers bij uitstekend weer naar Doesburg. Na ontvangst in het recent geopende Arsenaal met koffie en taart kregen uitleg over de geschiedenis van het Arsenaal. Hier kwam de VVV-gids ons ophalen en maakten we een zeer uitgebreide stadswandeling met voldoende gelegenheid voor de deelnemers om uit te rusten terwijl er deskundig informatie over de historie van Doesburg als vesting- en garnizoensstad werd gegeven. Toen er een eind kwam aan deze rol ontdekte Doesburg dat ze de industriële ontwikkeling gemist hadden en dreigde de verpaupering. Dank zij initiatieven van de gemeente en particulieren is hierin een kentering gekomen en mag Doesburg bijzonder trots zijn op een stad met een volledig intact middeleeuws wegenplan en vele fraai gerenoveerde monumentale panden en pandjes. Na een heerlijke lunch, uiteraard inclusief Doesburger mosterdsoep, wandelde de groep naar het Streekmuseum De Roode Tooren, waar een toelichting werd gegeven op de stadsgeschiedenis, de rol van het museum en werd de tentoonstelling over het werk van de geboren Doesburger architect en industrieel ontwerper Theo Colenbrander bezocht.

Ons laatste bezoek was aan het Mostermuseum waar de fabricage van de bekende Doesburger mosterd uit de doeken werd gedaan. Na een kopje koffie of thee waarbij Henk Vaags en Rob van Overbeeke bedankt werden voor de organisatie werd aan de terugreis begonnen. Op onze website www.oudvorden.nl vindt u in de Fotogalerij een serie fraaie foto's.

Rondleiding op de Vordense Algemene Begraafplaats

WIM JANSEN



Woensdag 17 mei en donderdag 18 mei jl. werden er door ons bestuur rondleidingen voor de leden georganiseerd op de Algemene Begraafplaats aan de Kerkhoflaan.

Ruim 50 van onze leden hadden zich hiervoor opgegeven en waren gelijkmatig over beide avonden verdeeld.

Om 18.45 uur werden we verwelkomd in de schuilkoepel naast de ingang door de heer Theo Janssen, beheerder van het kerkhof en zijn collega de heer Arie Vries. Ook voor koffie en thee was gezorgd, werkelijk een keurige ontvangst.

Tegen 19.00 uur was iedereen aanwezig en kregen we eerst een inleiding over het ontstaan van het kerkhof. Die is op deze plaats, toen onderdeel van het Grote Veld, aangelegd in de jaren 1828-1829, op een stuk heidegrond dat ter beschikking was gesteld door de Marke van Vorden.

Voordien werd er in en om de dorpskerk begraven maar dat werd per Koninklijk Besluit in 1827 verboden.

Vervolgens liepen we over het hoofdpad en kwamen langs de grafkelders die bij de Vordense kastelen en landhuizen horen en waar in de grafkelder van kasteel De Wildenborch onze bekendste plaatsgenoot A.C.W. Staring (1767-1840) begraven is.

Volgens de beheerder is de oudste nog terug te vinden grafsteen van J.A. ter Maeten en dateert van 28-5-1838.

Ik waag het toch om een vraagteken te plaatsen bij die constatering

want iets verderop, ons ook aangewezen door de beheerder, staat de grafsteen van de familie Jan Muijderman, destijds dorpssmid in Vorden en gevestigd in de Dorpsstraat op de plaats waar nu de ijssalon van zijn nakomeling Johan Ter Huerne is gevestigd.



Daarop staan twee personen vermeld waarvan de naam van de laatstbegravene, de onderste naam dus, duidelijk te lezen is, namelijk:

J. Muijderman, overleden (dan een stukje onleesbaar) 1843, oud 73 jaar.

De stamboom van deze familie Muijderman is door de genealogische commissie van onze vereniging uitgezocht dus we beschikken over de werkelijke gegevens. Voor smid Jan Muijderman zijn die gegevens: geboren 2-12-1770 Vorden; overleden 19-10-1843 Vordendorp, inderdaad 73 jaar oud.

De gegevens van de persoon bovenaan de steen, eerder overleden, zijn, behalve de naam G. Muijderman bijna niet te ontcijferen. Echter, dit kan vrijwel zeker niemand anders zijn dan Gradus Muijderman, zoon van Jan Muijderman, geboren 7-1-1807 Vorden; overleden 18-04-1830 Vorden.

Is mijn veronderstelling juist, dan is dit de oudste nog terug te vinden grafsteen op de Vordense Algemene Begraafplaats.

Leuke bijzonderheid is dat ik in maart 2016 opmerkzaam gemaakt ben op deze steen door een nakomeling van smid Jan Muijderman namelijk de bekende Vordense ijsmaker Johan ter Huerne, die zijn grandioze ijs produceert op exact dezelfde plek als waar de smederij van zijn voorvader zich destijds bevond!

Onder leiding van onze zeer bekwame gidsen werd vervolgens een tocht van circa 2 uur over de gehele begraafplaats gemaakt en werden ons vele belangrijke en interessante bijzonderheden medegedeeld. Ook op de talloze vragen werden duidelijke antwoorden gegeven.

Wat extra opvalt tijdens zo'n lange rondwandeling is toch vooral de natuurlijke en parkachtige schoonheid van deze locatie met zijn grote variatie aan bomen en verdere beplanting.

Verder was er de mededeling van de beheerder dat door de nieuwe milieumaatregelen het niet langer toegestaan is om onkruidverdelgers in te zetten om de paden onkruidvrij te houden. Daarom is er besloten om deze paden op te hogen en in te zaaien met gras dat dan enkele keren gemaaid kan worden. We hebben stukken gezien waar dit al gebeurt



was en de meningen van de mensen in ons gezelschap waren niet altijd even positief. Veel gehoorde klacht was dat je zonder die paden veel slechter kunt bepalen welke route je moet lopen en daardoor een beetje het richtingsgevoel kwijtraakt.

Misschien is dit een kwestie van gewenning en dus van tijdelijke aard, we zullen zien. Aan het einde van de excursie werden de heren rondleiders hartelijk bedankt voor het gebodene en ging een ieder voldaan huiswaarts.

De bestuurders van Oud Vorden kunnen ook terugzien op een zeer geslaagde avond.

Excursie naar Bredevoort

WIM JANSEN

Op zaterdag 7 oktober was ons jaarlijkse excursiereisje gepland; op het programma stond een middagbezoek aan het oude vestingstadje Bredevoort, de laatste jaren echter beter bekend als boekenstadje.

Er hadden zich maar liefst 36 leden opgegeven en het verzamelpunt was de parkeerplaats De Bleek, achter de Aldi. Iedereen was keurig op tijd en na de auto-indeling vertrokken we om half twee.

De parkeerplaatsen in Bredevoort bevinden zich net buiten het eigenlijke stadje en er was plaats genoeg voor ons allen want de weersomstandigheden waren nou niet om over naar huis te schrijven. Zodoende hadden we het stadje bijna alleen voor ons zelf, op een grote groep Solex-toeristen (van Freewheel uit Vorden!) na, die ook deze dag had uitgezocht voor hun uitje.



We werden bij de plaatselijke VVV opgewacht door een tweetal gidsen die ons deze middag zouden begeleiden langs de belangrijkste historische plekken, dat was ook het doel van onze komst, niet de boeken. Trouwens, van de tientallen boekwinkels en boekenkramen die hier jaren geleden te zien en te bezoeken waren is momenteel niet veel meer terug te vinden, de handel gaat tegenwoordig grotendeels via internet en daarvoor is een bezoekje aan Bredevoort niet meer nodig, jammer maar wel de hedendaagse realiteit. Maar dit terzijde, we kwamen immers voor de geschiedenis van Bredevoort.

Wie verwacht had dat hier tientallen eeuwenoude huizen en gebouwen te zien zouden zijn kwam evenwel ook bedrogen

uit, maar daarvan leest u de oorzaak verderop in dit verhaal. Onze gidsen stelden zich voor als twee figuren uit de geschiedenis van Bredevoort. De mannelijke gids noemde zich Prins Maurits, die in de tachtigjarige oorlog Bredevoort met 800 manschappen belegerde en ook met geweld innam nadat hij driemaal gevraagd had om zich over te geven, hetgeen geweigerd werd.

Na de inname kregen de manschappen, als dank voor hun heldhaftig optreden, van Prins Maurits twee dagen de tijd om het stadje te plunderen.

Eén van die manschappen gooide toen een brandende fakkel in één van de huizen dat daarop volledig afbrandde, evenals de rest van de houten huizen in het stadje.

Het kasteel in het stadje bleef toen behouden maar in 1648, bij een blikseminslag in de kruittoren waarin 320 vaten buskruit lagen opgeslagen, ging die alsnog verloren en is daarna nooit weer opgebouwd.

De hedendaagse bebouwing is dus van na die rampjaren, toch erg de moeite waard, er zijn enkele zeer fraaie vakwerkhuisen bij.



Op een maquette in het centrum is duidelijk te zien hoe daarna het stadje weer is herbouwd als vestingstad, nauwelijks inneembaar door haar strategische ligging in een uitgestrekt moerasgebied. Ze was tevens garnizoensstad, van 1612 tot 1792.

Ook liep er een belangrijke verkeersroute door het stadje. Dat verkeer moest dus ook de twee stadspoorten passeren en het is nu nog maar moeilijk voor te stellen hoe dat toen is gegaan in die nauwe straatjes. Volgens de gids moest er 's morgens, als de stadspoorten werden geopend, eerst een voertuig de stad uit voordat er weer een voertuig naar binnen kon!

De gidsen hadden hun werk eerlijk verdeeld, onze Vordense mannen gingen op pad met 'Prins Maurits', terwijl onze dames op pad gingen met de vrouwelijke





gids. Zij noemde zich Hendrickje Stoffels, inwonerster van Bredevoort. Zij werd later, in Amsterdam, model en echtgenote van onze beroemde schilder Rembrandt van Rijn. Volgens de Vordense dames kon zij prachtig en vol vuur vertellen over haar woonplaats, terwijl onze mannelijke gids het allemaal wat oppervlakkiger hield, volgens de mening van de meeste heren in ons gezelschap.

Na de rondleiding was er bij het gezellige en warme restaurant Bertram op de zolder uitgebreid tijd voor een heerlijke kop koffie, warme chocolademelk met slagroom of, voor wie dat wenste, iets pittigers.

Daar ook dankte onze voorzitter organisator Rob Overbeeke, en kreeg daartoe bijval en hartelijk applaus van onze aanwezige leden. Daarna werden de auto's weer opgezocht en keerden wij tegen zessen terug in ons mooie Vorden.

Archiefcommissie

De archiefcommissie bestaat momenteel uit Rob van Overbeeke, Jan Olthaar, Ben Wagenvoort en Everdien Steeman. Yvonne Hartman-Wisselink heeft aangegeven er mee te stoppen.

- Mensen weten steeds beter de weg te vinden naar het archief i.v.m. schenkingen.
- Het archief van school Het Hoge is ons geschonken, Ab Boers heeft toegezegd dat hij komt helpen om het op orde te krijgen.
- De familie Graaskamp heeft botten geschonken die destijds bij hen, tijdens opgravingen, zijn gevonden. De voorzitter heeft contact gehad met Naturalis in Leiden om meer duidelijkheid te krijgen over de herkomst van de botten.
- Dhr. Harmsen heeft zijn bouwkundig archief geschonken van zijn voormalig bouwbedrijf.
- Van een schilderij, dat gemaakt is door schilder Jan v.d. Wal en geschonken is door de familie Schuppers, moet de herkomst van de schildering nog achterhaald worden.

- Door al deze schenkingen komen wij ruimte tekort, het bestuur is druk bezig om uit te kijken naar een andere locatie waar wij ons archief kunnen voortzetten en uitbreiden.
- Bij openstelling van ons archief, de 1e dinsdag van de maand, zien wij een lichte stijging van het aantal bezoekers.
- De meeste vragen komen via de mail binnen, wat soms weer tot een bezoek aanleiding geeft. Wim Jansen heeft zelfs mensen uit Canada (fam. Nordeman) een rondleiding gegeven.
- Het archief van Oud Vorden omvat nu: A. 19 ansichtkaarten, B. 463 boeken, C. 303 documenten en D. 27 mappen met krantenknipsels.

Boerderijcommissie

In het afgelopen jaar heeft Han Bruggert, oprichter en eerste voorzitter van de Boerderijcommissie, wegens drukke werkzaamheden elders afscheid genomen van de Boerderijcommissie. Wij danken hem voor zijn initiatief en inzet en weten dat hij onze werkzaamheden met belangstelling zal blijven volgen.

De overige commissieleden waren dit jaar vooral buiten de commissie druk met de Vordense boerderijgeschiedenis. Zo heeft Joke Bouwmeester twee boekjes uitgebracht, het ene – samen met Ben Wullink – over de oorsprong van de veldnaam de Doodslag in Hackfort en het andere over de bewonersgeschiedenis van het Bosmanshuis.

Hiernaast heeft Gerard Klunder zich verdienstelijk gemaakt voor de Open Monumentendagen, met een 3D-animatie van de historische bouwstadia van het Wilmerink. Te verwachten valt dat er in de toekomst ook andere historische bouwwerken in ons dorp op deze manier in beeld gebracht zullen worden.

Eveneens druk voor de OMD was Gerda Rossel, met de samenstelling van twee exposities over de historie van het Wilmerink en de boerderijen rond de Oude Wientjesvoort, o.a. bijgestaan door Wim Jansen (bouwhistoricus Stichting IJsselhoeven), Ben Wullink (www.vordensverleden.nl) en Paul Gorter (landgoed de Oude Voorde).

Wat betreft het aantal beschreven boerderijen hebben we dit jaar een totaal van 173 bereikt. Deze boerderijen liggen of lagen aan 66 wegen of straten en verspreid door de hele voormalige gemeente Vorden: Veldwijk (75), Mossel (55), Linde (25), Delden (10), Dorp (5) en Vierakker (3).

De boerderij met de oudste vermelding is het Groot Geltink in Linde (1291) en de jongste Nieuw Meulenbrugge in Mossel (gebouwd in 1938). Opmerkelijk is het fluctueren van het aantal eerste vermeldingen door de eeuwen heen en vooral het hoge aantal uit de 15e eeuw (35) gevolgd door het laagste aantal uit de 16e eeuw (11). Voor gevolgtrekkingen uit de resultaten van ons onderzoek is het echter nog veel te vroeg en er zal nog hard gewerkt moeten worden voordat alle boerderijen (600-plus) beschreven zijn. Wie hier graag een steentje aan bij wil dragen kan mailen naar gerdarossel@kpnmail.nl.

Samenstelling commissie: Gerda Rossel (voorzitter), Joke Bouwmeester-Tjoonk, Gerard Klunder (digitale beeldbewerking)

Fotocommissie

- De fotocommissie bestaat uit Jan Berentsen, Gerrit Eskes, Gerard Hoftijzer, Henk Wiekart en Rinus Ilbrink (voorzitter).
- Het doel van de commissie is om de historie van Vorden zichtbaar te maken en te houden door het verkrijgen van foto's, dia's, films, enz. Deze worden opgenomen in het digitale archief van de vereniging en op de website getoond. Elke geïnteresseerde kan daarvan kennis nemen. De leden zijn voortvarend bezig met verschillende ontvangens collecties.
- Op dit moment telt de site zo'n 5.300 foto's/dia's; daarnaast een zeer uitgebreide collectie ansichtkaarten: 2255 unieke exemplaren!
- Enkele leden hebben namens Oud Vorden een folezing met laptop en beamer verzorgd voor diverse groepen. In januari a.s. zal de fotocommissie weer het programma tijdens de niejaorsvesite verzorgen.
- Momenteel wordt er nog steeds op onze A2-scanner gewerkt aan het digitaliseren van de Vordense kerkbladen uit de 2e helft van de 20e eeuw. Ook is er belangstelling van onze buurtverenigingen om te scannen.
- Foto's die de moeite waard zijn om in ons archief te plaatsen zijn uiteraard steeds welkom! U ontvangt ze z.s.m. na het scannen retour.

Genealogiecommissie

De commissie bestaat uit: Wim Jansen en Wim van Til als leden met Wim Ruitkamp als voorzitter. Nelly Meijer en Henriëtte de Swart namen sfscheid.

In het seizoen 2016-2017 is de genealogiecommissie twee maal bij elkaar geweest voor overleg, waarbij het betrekken van alle commissieleden het belangrijkste onderwerp was.

De genealogiecommissie heeft zich tot doel gesteld om in eerste aanpak de stambomen van inwoners van het dorp Vorden in de periode 1810-1920 vast te leggen. Nadat uit de bevolkingsregisters over de periode 1813-1890 alle relevante gegevens verwerkt zijn tot stambomen, wordt op dit moment van het dorp Vorden als laatste de periode 1890-1910 behandeld. Geconstateerd wordt dat de indeling naar dorp en buurtschappen aan het vervagen is. Met als uitgangspunt dat leden van de familie in het bevolkingsregister van het dorp (wijk A) moeten voorkomen, geeft het internetgenealogiezoekprogramma WieWasWie de gegevens uit de burgerlijke stand van alle familieleden. Voor zover deze betrekking hebben op de gemeente Vorden worden deze direct in de familiestamboom opgenomen. Voor zover de burgerlijke stand adresgegevens bevat worden deze opgenomen.

Bij het schrijven van dit overzicht zijn waren er 24.629 personen vastgelegd in 10.767 gezinnen en in 397 stambomen.

Na het dorp zullen de buurtschappen Veldwijk en Linde worden beschreven.

Lezingencommissie

Dit jaar was voor het eerst een lezingencommissie (opgericht najaar 2016) actief betrokken bij de samenstelling van het lezingenprogramma van 'Oud Vorden'. De commissie bestaat uit Hennie Rossel, voorzitter en contactpersoon namens het bestuur, en Corrie Kok en Boukje Tjhuis, leden.

Doel van de commissie is om geschikte sprekers te zoeken en in die zin een interessant programma uit te denken voor de ledenavonden.

Ter voorbereiding van het lezingen-programma 2017-2018 vergaderde de commissie vijf

keer om opgekomen en aangereikte ideeën te bespreken. Tussentijds werden mogelijke sprekers aangeschreven en gepolst, data en voorwaarden besproken. Na goedkeuring van het concept-programma door het bestuur kon de lezingencommissie de zalen reserveren en afspraken met de sprekers definitief maken.

Naast de Nieujaarsvesite (10 januari 2018) en de Staring-lezing (24 oktober 2017) is het Oud Vorden- programma 2017- 2018 samengesteld uit vier reguliere lezingen:

26 september 2017: Hoe God en de boer veranderden in de Achterhoek (Theo en Leo Salemink)

23 november 2017: Geschiedenis van de EMPO-fabriek (Theo de Kogel)

22 februari 2018: Verliefd, verloofd, getrouwd. Rituelen rond het huwelijk (Ina Timmer)

28 maart 2018: Natuur en cultuur in de Achterhoek (filmpresentatie Dick Bulten)

Na het vertrek van bestuurslid Hennie Rossel is Wim Ruiterkamp in de lezingencommissie de nieuwe contactpersoon vanuit het bestuur.

INHOUDSOPGAVE

<i>Inhoud</i>		<i>pag.</i>
Van onze veurzitter	<i>Wim Ruiterkamp</i>	2
De Burgemeester Galléestraat	<i>Wim Jansen</i>	3
Hermina van Stipriaan Luisçius een nogal raadselachtige inwonerster van Vorden	<i>A.C.J. Viersen</i>	21
Molenaarsbedrijf Kluvers	<i>Geurt Harmsen</i>	27
Boekbespreking EMPO rijwielen	<i>Wim Ruiterkamp</i>	29
Verenigingsnieuws: Voorjaarsexcursie Doesburg	<i>Wim Ruiterkamp</i>	30
Excursie Algemene Begraafplaats	<i>Wim Jansen</i>	30
Najaarsexcursie Bredevoort	<i>Wim Jansen</i>	32
Commissieverslagen:		
Archiefcommissie		34
Boerderijcommissie		35
Fotocommissie		36
Genealogiecommissie		36
Lezingencommissie		36

